

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

*І. М. Луцький,
академік УАН, к. ю. н., д-р права*

*А. І. Луцький,
член-кор. УАН, доцент*

*М. І. Луцький,
член-кор. УАН, доцент*

*О. М. Каленюк,
член-кор. УАН, доцент*

*Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила
Галицького*

У статті досліджуються методологічні основи і етапи формування правової культури юристів в сучасних умовах.

The article investigates methodological bases and stages in forming lawyers legal culture in modern conditions.

ВСТУП

Будь-яка професія базується на стереотипних діях, певних технологіях, наповнена типовим змістом, що й відрізняє її від інших. Саме тому належне виконання професійних обов'язків вимагає від її носія цілком певних здібностей, навичок та вмінь, завжди залишає відбиток на особистісних рисах, моральних якостях та світогляді людини.

Високі моральні якості завжди, за будь-яких умов, були невід'ємною складовою юридичної професії, професійного статусу працівника, необхідним елементом здійснення ним своїх фахових функцій, і навпаки, низька моральна культура юриста — є одним з показників його професійної непридатності.

Важливим аспектом правової реформи України є визначення ролі та місця юридичної освіти в системі вищої школи в умовах утворень соціально-економічних відносин та інтеграції нашої країни в світову економіку.

Україні потрібні високопрофесійні кадри, здатні впроваджувати в національну юридичну практику міжнародні стандарти прав людини, які визнала і закріпила у

своєї Конституції та законах наша держава.

На нинішньому етапі формування засад правової, демократичної держави в Україні та в умовах підвищення ролі і авторитету юридичної професії основним проблемам професійної культури майбутніх юристів приділяється багато уваги.

Вимогою часу є потреба нового, правового осмислення поняття професійна культура юриста, створення цілісної концепції її формування на суворому дотриманні прав людини, принципу верховенства права, соціальної справедливості, демократії і гуманізму.

Тому метою нашого дослідження є визначення загальнотеоретичних основ професійної культури юриста, зокрема здійснення її філософсько-правового аналізу, що й зумовило, з урахуванням сучасних потреб, реформування правової системи та формування правової української держави.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— проаналізувати методологічні основи і етапи формування правової культури майбутніх юристів на сучасному етапі розвитку України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Професійна культура юриста формується поетапно. Якщо її основи закладаються під час навчання, здобуття юридичної освіти, то інші складові набуваються в процесі діяльності, коли відбувається подаліше усвідомлення свого призначення, поглиблення пізнання специфіки юридичної діяльності.

Методологічні основи формування професійної культури юриста (ними є філософія права, культурологія права, правнича деонтологія і правнича етика) дають змогу визначити загальні і спеціальні її принципи та функції.

Професійну культуру юриста як новий різновид субкультури, що складається з різних культур, можна розглядати, з одного боку, як комплексну практико-прикладну юридичну науку (що включає систему знань про різні види культур, а також наукові здобутки правничої деонтології та правничої етики), а з іншого — як професійну властивість правника, що характеризується широким спектром норм, принципів, правил тощо.

Впровадження ступеневої освіти юристів має забезпечити запит суспільства у фахівцях різного освітнього рівня, потреба в яких обумовлена змінами соціально-економічного становища України.

Професійна підготовка майбутнього юриста сьогодні повинна характеризуватися як перебудова свідомості та особистісне самопізнання, осмислення себе як особистості, пошук нових шляхів самореалізації і самоствердження.

Побудова правової держави, забезпечення поступового руху по демократичному шляху розвитку, коли на перший план висувається функція захисту прав та інтересів громадян, можлива за однієї обов'язкової умови — підвищення правової культури населення.

Правова культура — один із найважливіших інструментів суспільних перетворень. Вона поєднує соціальні ідеали і практику, моральні і правові цінності з практично корисною діяльністю стосовно втілення в життя вимог законності. Однак рівень її ще низький, про що свідчить правовий нігілізм, факти порушення закону.

Існує три види правової культури: суспільства, особи і професійно-нальної групи.

Правова культура суспільства — це всі цінності, які створюються людством у галузі права. Вона включає саме право, правосвідомість, правові відносини, стан законності, рівень удосконалення законотворчої і правозастосовчої діяльності, а також іншої правової діяльності.

Правова культура особи — це перш за все ступінь оволодіння пра-

вом використання правових знань у соціальній діяльності особи. Рівень і характер оволодіння правом службовою особою включає в себе не тільки духовне, а й практичне опанування правом. Останнє важливо для успішної реалізації правових норм.

Правова культура особи зводиться до такої її діяльності, яка відповідає прогресивним спрямуванням суспільства у правовій сфері і завдяки якій постійно відбувається збагачення самої особи.

Дуже актуальні питання становлення і розвитку професійної правової культури, що визначається як одна із форм правової культури суспільства і виступає у вигляді системи правових поглядів, знань, почуттів, ціннісних орієнтацій та інших структурних утворень правової культури тієї спільноти людей, які професійно займаються юридичною діяльністю, що потребує спеціальної освіти і практичної підготовки.

Кожний напрям юридичної діяльності вносить свою специфіку в правову культуру її представників, виступає основою формування особливого виду правової культури, характерного для представників тих чи інших юридичних спеціальностей. Рамки професійної правової культури розширюються, перш за все за рахунок заміщення багатьох посад юристами [3, с. 29—30].

Формування демократичної правової держави неможливе без звернень до здобутків світової культури і правової зокрема.

У більшості вітчизняних наукових праць культура розглядається як система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільного прогресу і відображають у правовій формі режим прав і свобод людини та громадянина, інші найважливіші соціальні цінності. Право — одна з основних цінностей і найважливіше досягнення цивілізації. Воно виступає однією з форм культури, є способом її функціонування і розвитку.

Виховання правової культури пов'язано, насамперед, із правовою соціалізацією особистості, тобто становленням її соціально значущих рис, засвоєнням нею правових цінностей, норм, установок, вироблених суспільством [2, с. 75].

Правову культуру юрист не повинен використовувати як інструмент маніпулювання правовими нормами. Це може завдати шкоди розвитку державної системи. Правова культура юриста відображає як позитивне, так і природне право, співвідношення між цими феноменами культури, стиль і культуру праці, ставлення до громадян, захист їхніх законних інтересів тощо. Його правова культура діє співдружно, відображаючи рівень, умови існування тих чи інших суспільств, етапи розвитку

цивілізації. При цьому сліпе імпортування чужої культури, на думку Г. Гавриленко, ні в якому разі недопустиме [3; 30].

Активний вплив на правову культуру юриста чинять правові цінності. У тоталітарних суспільствах загальнолюдські правові вартості не знайшли свого застосування. У радянській час юристи були позбавлені права. Світові правові системи пішли далеко вперед, а в Україні все ще проявляється юридичний позитивізм, який гальмує утвердження загальноосвітніх правових цінностей. Ще часто юридична практика маневрує правовими нормами, що негативно впливає на загальний стан правопорядку. Відтак правова культура формується на основі визнаних загальнолюдських правових цінностей, доведених наукою й перевіреніх практикою.

Правова культура юриста сприяє об'єктивному розв'язанню юридичних конфліктів, які доволі часто трапляються у професійній діяльності. Під юридичним конфліктом В. Кудрявцев розуміє суперечливість права, певне протиріччя суб'єктивних прав у зв'язку із застосуванням, порушенням чи тлумаченням правових норм [4; 10]. Йдеться про піднесення рівня культури правового спілкування між різними суб'єктами права. Наразі важливим є не змагання "інтелектів", а насамперед об'єктивність реалізації права. Важливо дійти консенсусу з метою утвердження справедливості.

ВИСНОВКИ

Правова культура юриста, безумовно, спрямована на збереження і примноження культурної цінності права. Адже творча діяльність, духовно-інтелектуальні здібності юриста сприяють розвитку існуючої правової системи. Зрозуміло, тут не обійтися без здобутків інших видів культур, діалогу між ними. Потрібні юридична творчість, широкий діапазон знань, універсальна спільна творчість, оскільки перебування тільки на позиції юридичного позитивізму означає деформацію правової культури. Культурна цінність права полягає передусім у постійному "окультуренні права", насиченні його новим культурним змістом, культурними тенденціями.

Принцип діалогу культур віддзеркалює правову культуру юриста, використання національних, світових культурних традицій з метою демократизації правовідносин між різними народами, піднесення рівня правової ерудиції у національних питаннях.

Зростання диференційованих форм творчої підготовки, відхід від уніфікації, пошуки нових природних джерел для професійного самовираження, утвердження неповторності

кожного студента повинні лежати в основі всієї системи підготовки.

Отже, професійна культура юриста повинна бути безпосередньо пов'язана з його певним правовим статусом і зумовлюється специфікою професійної діяльності, яка характеризується, насамперед, професіоналізмом та продуктивністю.

Кожна нація має внутрішню філософію і свій світогляд, які й зумовлюють "духовну програму" народу. В діяльності юриста мають поєднуватися цінності загальнолюдських і національних надбань, тому національна культура юриста покликана виконувати певні функції у сучасному державотворенні (правовий захист інтересів нації, подолання антинаціональної психології у громадян, здійснення юридичного регулювання суспільних відносин та ін.).

Література:

1. Алексеев С.С. Философия права. — М.: НОРМА, 2006 — 336 с.
2. Білий П. Правова держава і правова культура: взаємозв'язок та результативність // Право України. — 1997. — 77 с.
3. Гавриленко Г. Правова держава і правова культура // Право України. — 2003. — № 1. — С. 29—30.
4. Кудрявцев В.Н. Юридический конфликт // Государство и право. — 2005. — № 9. — 10 с.
5. Сливка С.С. Юридична деонтологія. — К.: АТІКА, 2004. — 303 с.
6. Сливка С.С. Правнична деонтологія. — К.: АТІКА, 2005. — 334 с.
7. Шупінська О. Загальне і особливе у співвідношенні категорій правової та юридичної культури // Право України. — 2006. — № 11. — 131 с.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

АГРОСВІТ

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ 24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію передплата проводиться з будь-якого місяця!

Передплатний індекс: 21847

Свідоцтво КВ № 12177-1061 ПР від 11. 01. 2007 року

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Рада по вивченню продуктивних сил України
- Національної академії наук України,
- ТОВ "ДКС Центр"

вул. Ливарська, 5, оф. 408
(044) 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.relc.com